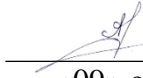

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

 доц. Албул І. В.
«09» серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 20 ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Галузь знань **23 Соціальна робота**

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність **232 Соціальне забезпечення**

(шифр і назва спеціальності)

Освітня-професійна програма **«Соціальне забезпечення»**

(назва освітньої програми)

Робоча програма з дисципліни «Історія соціальної роботи» для здобувачів вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення

Розробники: Матрос Ольга Олександрівна, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, кандидат педагогічних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Протокол № 1 від «9» серпня 2022 року

Завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

_____ (доц. Албул І.В.)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету соціальної та психологічної освіти

Протокол № 1 від «09» серпня 2022 року

Голова науково-методичної комісії факультету соціальної та психологічної освіти

_____ (доц. Г.В. Бондаренко)

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (ПІБ) «__» __ 20__ р., протокол № __
(підпис)

на 20__/20__ н. р. _____ (ПІБ) «__» __ 20__ р., протокол № __
(підпис)

на 20__/20__ н. р. _____ (ПІБ) «__» __ 20__ р., протокол № __
(підпис)

на 20__/20__ н. р. _____ (ПІБ) «__» __ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	4/120	
Курс	1	
Семестр	1	
Кількість змістових модулів із розподілом:	2	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, у тому числі:	120	
Аудиторні:	60	
Лекційні	30	
Семінарські / Практичні	30	
Лабораторні	-	
Самостійна робота	30	
Індивідуальні завдання	30	
Форма семестрового контролю	екзамен	

Програма вивчення навчальної дисципліни «Історія соціальної роботи» складена відповідно до освітньої програми «Соціальне забезпечення» (2022) першого рівня вищої освіти. Галузь знань 23 Соціальна робота, спеціальність 232 Соціальне забезпечення.

2. Мета й завдання навчальної дисципліни

Метою даного навчального курсу є вивчення ролі та місця особистості в соціальному розвитку суспільства, формування активної життєвої позиції, стилю життя та поведінки; вивчення особливостей адаптації в різних соціальних сферах; визначення оптимальних умов для реалізації життєвих планів; визначення морально-психологічної готовності до праці та до безробіття тощо.

Завдання **вивчення курсу** полягає в ознайомленні слухачів із важливістю форм і напрямків становлення і функціонування соціальної роботи в різні періоди розвитку людства, без переосмислення процесів, які відбувалися в соціальній сфері в цілому, включаючи практику соціальної допомоги і професійну соціальну роботу.

Очікувані результати навчання. У результаті засвоєння курсу «Історія соціальної роботи» студенти повинні:

знати: головні етапи становлення соціальної роботи; парадигми та принципи соціальної роботи; вітчизняні та закордонні підходи в історії соціальної роботи;

уміти: правильно та науково обґрунтовано застосовувати отримані теоретичні знання, власну наукову ерудицію та особистий життєвий досвід для аналізу, узагальнення і оцінки процесів та явищ, пошуку правильних рішень в ході навчання та науково-практичної діяльності, відстоюючи при цьому свої наукові переконання та дослідницьку позицію; грамотно працювати з тематичною літературою, самостійно збагачувати свій науковий та творчий потенціал, застосовувати прогресивні та раціонально виважені методи оволодіння знаннями; орієнтуватись у науковій та періодичній літературі та інформації з питань стосовно історії соціальної роботи. Відібрати із цієї інформації найголовніше та систематизувати її, вміти працювати з науково-методичними посібниками; самостійно робити висновки з отриманої інформації, використовуючи їх відповідно до вимог теми; готувати виступи з історії соціальної роботи різних рівнів (конференція, диспут, наукове повідомлення, рецензія, доповідь тощо).

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни здобувач повинен здобути такі компетентності:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності соціального забезпечення або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.

ФК 2. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

Розвивати базові вміння soft skills: саморозвиток, критичне мислення, креативність в широкому сенсі, гнучкість розуму, творчі здібності, взаємодія з людьми, емоційний інтелект, формування власної думки та прийняття рішень, клієнтоорієнтованість.

3. Результати навчання за дисципліною

Програмні результати навчання:

ПРН 2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.

ПРН 3. Застосовувати методи збору інформації: аналіз документів, опитування та спостереження тощо.

ПРН 17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Етапи, провідні тенденції і закономірності становлення та розвитку соціальної роботи від додержавного періоду до XVII століття.

Тема 1. Соціальна допомога в суспільствах Стародавнього Світу.

Тема 2. Соціальна допомога у Західній Європі в період раннього (V–X століття) та класичного (XI–XV століття) середньовіччя.

Тема 3. Родоплемінні й громадські (общинні) форми допомоги і взаємодопомоги у слов'ян до кінця X століття.

Тема 4. Княжа та церковно-монастирська форми підтримки нужденних в Київській Русі в X–XIII століттях.

Тема 5. Система соціальної допомоги у XIV – в першій половині XVII ст. в Україні.

Змістовий модуль 2. Сутність, характер та особливості розвитку соціальної роботи з XVII століття до сьогодення.

Тема 6. Державна опіка та система соціального забезпечення у другій половині XVII – першій половині XIX століть.

Тема 7. Соціальний захист з другої половини XIX століття до 1917 року.

Тема 8. Формування та становлення системи державного соціального забезпечення в Україні з 1920 року по 1991 роки.

Тема 9. Соціальна робота в незалежній Україні.

Тема 10. Історичні віхи розвитку соціальної роботи у Європі та США.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Етапи, провідні тенденції і закономірності становлення та розвитку соціальної роботи від додержавного періоду до XVII століття												
Тема 1. Соціальна допомога в суспільствах Стародавнього Світу	10	4	2		2	2						
Тема 2. Соціальна допомога у Західній Європі в період раннього (V–X століття) та класичного (XI–XV століття) середньовіччя	10	2	2		4	2						
Тема 3. Родоплемінні й громадські (общинні) форми допомоги і взаємодопомоги у слов'ян до кінця X століття.	14	2	4		4	4						
Тема 4. Княжа та церковно-монастирська форми підтримки нужденних в Київській Русі в X–XIII століттях.	14	2	4		4	4						
Тема 5. Система	14	4	4		2	4						

соціальної допомоги у XIV – в першій половині XVII ст. в Україні.													
Разом за змістовим модулем 1	62	14	16		16	16							
Змістовий модуль 2. Сутність, характер та особливості розвитку соціальної роботи з XVII століття до сьогодення.													
Тема 6. Державна опіка та система соціального забезпечення у другій половині XVII – першій половині XIX століття.	12	4	2		2	4							
Тема 7. Соціальний захист з другої половини XIX століття до 1917 року.	8	2	2		2	2							
Тема 8. Формування та становлення системи державного соціального забезпечення в Україні з 1920 року по 1991 роки.	10	2	2		4	2							
Тема 9. Соціальна робота в незалежній Україні.	16	4	4		4	4							
Тема 10. Історичні віхи розвитку соціальної роботи у Європі та США.	12	4	4		2	2							
Разом за змістовим модулем 2	58	16	14		14	14							
Усього годин	120	30	30		30	30							
Модуль 2													
ІНДЗ			-	-		-							
Усього годин	120	30	30		30	30							

6. Теми семінарських / практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Соціальна допомога в суспільствах Стародавнього Світу	2	
2.	Соціальна допомога у Західній Європі в період раннього (V–X століття) та класичного (XI–XV століття) середньовіччя	2	
3.	Родоплемінні й громадські (общинні) форми допомоги і взаємодопомоги у слов'ян до кінця X століття	4	
4.	Княжа та церковно-монастирська форми підтримки нужденних в Київській Русі в X–XIII століттях	4	
5.	Система соціальної допомоги у XIV – в першій половині XVII ст. в Україні	4	
6.	Державна опіка та система соціального забезпечення у другій половині XVII – першій половині XIX століть	2	
7.	Соціальний захист з другої половини XIX століття до 1917 року	2	
8.	Формування та становлення системи державного соціального забезпечення в Україні з 1920 року по 1991 роки	2	
9.	Соціальна робота в незалежній Україні	4	
10.	Історичні віхи розвитку соціальної роботи у Європі та США	4	
Всього		30	

7. Самостійна робота

№ з/п	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Соціальна допомога в суспільствах Стародавнього Світу	2	
2.	Соціальна допомога у Західній Європі в період раннього (V–X століття) та класичного (XI–XV століття) середньовіччя	2	
3.	Родоплемінні й громадські (общинні) форми допомоги і взаємодопомоги у слов'ян до кінця X століття	4	
4.	Княжа та церковно-монастирська форми підтримки нужденних в Київській Русі в X–XIII століттях	4	
5.	Система соціальної допомоги у XIV – в першій половині XVII ст. в Україні	4	
6.	Державна опіка та система соціального забезпечення у другій половині XVII – першій половині XIX століть	4	
7.	Соціальний захист з другої половини XIX століття до 1917 року	2	
8.	Формування та становлення системи державного соціального забезпечення в Україні з 1920 року по 1991 роки	2	
9.	Соціальна робота в незалежній Україні	4	
10.	Історичні віхи розвитку соціальної роботи у Європі та США	2	
Всього		30	

8. Індивідуальні завдання

Під час підготовки та виконання науково-пошукової роботи ІНДЗ студент самостійно або з допомогою викладача складає план роботи, формулює мету і завдання дослідження, добирає і вивчає літературу, проводить наукове дослідження, здійснює узагальнення та доходить висновків, готує письмовий звіт на тему «**СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ВАШОМУ РЕГІОНІ**» за такою структурою:

Структура наукового звіту:

№ п/п	Структурні елементи	Рекомендований обсяг, с.
1.	титульний аркуш	1
2.	Зміст	1
3.	Вступ	1
4.	основна частина	10
5.	Висновки	1
6.	додатки	(залежить від кількості знайдених першоджерел, архівних матеріалів, фотокопій тощо)
7.	список використаної літератури	1

Вимоги до змісту структурних елементів

1. Титульний аркуш

Титульний аркуш містить найменування вищого навчального закладу, інституту, факультету, де навчається студент, а також назву кафедри, де виконана робота;

назва роботи;

прізвище, ім'я, по батькові студента, курс, група;

прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника;

місто, рік.

2. Зміст

Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, пунктів, а також вступу, висновків, додатків, списку використаної літератури.

3. Вступ

У вступі зазначаються актуальність, тема, мета, завдання роботи та основні її положення; вказуються і коротко характеризуються методи, які використовувалися для досягнення мети роботи.

4. Основна частина

Основна частина наукового звіту складається з розділів, пунктів. Кожен розділ починають з нової сторінки. У кінці кожного розділу формулюють висновки із стислим викладенням основних результатів.

5. Висновки

Викладення важливих наукових результатів, одержаних під час науково-пошукової роботи. Висловлення власної думки з проблеми дослідження, здійснення логічного підсумку зроблених на основі спостережень, міркувань, розгляду певних фактів.

6. Додатки

До додатків за необхідності доцільно включати допоміжний матеріал: статистичні або якісні результати роботи, схеми, малюнки, моделі, описи, копії першоджерел або архівних матеріалів тощо.

7. Список використаної літератури

Список використаної літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

За **обсягом** звіт не повинен бути меншим за 15 сторінок друкованого тексту.

Порядок подання та захисту наукового звіту: звіт про виконання науково-дослідної роботи подається у вигляді скріпленого (зшитого) зошита (реферату) з титульною сторінкою стандартного зразка і внутрішнім наповненням із зазначенням всіх позицій змісту завдання; науковий звіт подається викладачу, який читає лекційний курс з даної дисципліни та приймає залік, не пізніше ніж за 2 тижні до заліку; оцінка за науковий звіт виставляється на заключному семінарському занятті з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача з його змістом. Обов'язковий захист шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.), який супроводжується комп'ютерною презентацією; оцінка за науковий звіт є обов'язковим компонентом залікової оцінки і враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу.

9. Методи навчання

Лекції; дискусії на визначені теми, інтерактивні методи роботи, практичні заняття; підготовка рефератів, повідомлень на задані теми, робота з електронним-інформаційним ресурсом Інтернет, конспектування та аналіз першоджерел.

10. Методи контролю

Поточне оцінювання відповідей та виконання завдань на семінарському занятті; оцінка за ІНДЗ (реферат); оцінка за індивідуальні домашні завдання; тестів та модульних контрольних робіт, виконаних студентами під час практичних занять; підсумковий модульний контроль.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання виконання практичного завдання

В УДПУ імені Павла Тичини використовується накопичувальна (100-бальна) система оцінювання сформованих компетентностей.

Заходи з оцінювання результатів навчання студента включають:

- поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення практичних занять та оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 75 балів);
- індивідуальне навчально-дослідне завдання (максимально 15 балів);
- підсумковий контроль (10 балів).

На практичному занятті здобувач може отримати максимально 5 балів, а саме: за роботу на практичному занятті (максимально 3 бали), виконання завдань самостійної роботи (максимально 2 бали).

Оцінка «ставиться, якщо:

– **3 бали** – здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– **2 бали** – здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок;

– **1 бал** – здобувач в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у студента невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру,

виявляє неточності у деяких знаннях, не вмiє оцiнювати факти та явища, пов'язувати їх iз майбутньою дiяльнiстю, припускається помилок при виконаннi практичних навичок;

– **0 балiв** – оцiнюється робота студента, який не володiє навчальним матерiалом та не в змозi його висвітлити, не розумiє змiсту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерiї оцiнювання завдань самостiйної роботи

К-сть балiв	Критерiї оцiнювання
2 бали	Здобувач вищої освiти виконав усi завдання самостiйної роботи, передбаченi планом практичного заняття; форма здачi завдань повнiстю вiдповiдає вимогам; результати самостiйної роботи презентує вичерпно та впевнено, дає аргументованi та переконливи вiдповiдi на уточнюючi запитання; в усному та писемному мовленнi дотримується стилiстичних, орфографiчних та пунктуацiйних правил.
1 бали	Здобувач вищої освiти виконав усi завдання самостiйної роботи, передбаченi планом практичного заняття; проте форма здачi завдань лише частково вiдповiдає вимогам; результати самостiйної роботи презентує досить переконливо, проте вiдповiдi на уточнюючi запитання невпевненi; в усному та писемному мовленнi допущено стилiстичнi, орфографiчнi та пунктуацiйнi огрiхи.
0 балiв	Здобувач не виконав завдання самостiйної роботи.

Оцiнювання виконання iндивiдуального навчально-дослiдного завдання (ИДЗ)

Оцiнка з ИДЗ є обов'язковим балом, який враховується пiл час пiдсумкового оцiнювання навчальних досягнень здобувачiв з дисциплiни.

№ з/п	Критерiї оцiнювання	Кiлькiсть балiв
1.	Якiсть оформлення ИДЗ	0–2
2.	Логiчнiсть i послiдовнiсть викладення матерiалу	0–2
3.	Повнота розкриття теми	0–3
4.	Самостiйний i творчий пiдхiд до аналізу проблеми, яка дослiджується	0–3
5.	Грамотнiсть тексту	0–2
6.	Посилання на першоджерела	0–1
7.	Грунтовний висновок	0–1
8.	Своєчаснiсть здачi ИДЗ	0–1
Загальна кiлькiсть балiв		15

Студент також має можливість перерахувати бали (iншi види робiт) за наявностi результатiв навчання, отриманих у **неформальнiй освiтi** (стажування, тренiнги, участь у конференцiях, семiнарах та iн.) та **iнформальнiй освiтi** (самоосвiта).

Информацiя про ресурси для неформальної освiти, процедуру визнання результатiв, отриманих у неформальнiй освiтi, размiщена на сайтi факультету соцiальної та психологiчної освiти (<https://cutt.ly/eZgmfn5>).

Дотримання принципiв та правил академiчної доброчесностi передбачає самостiйне виконання завдань до практичних занять, завдань самостiйної роботи, завдань до ИДЗ, пiдготовки до пiдсумкового контролю, визначених Кодексом академiчної доброчесностi Уманського державного педагогiчного унiверситету iменi Павла Тичини, Положенням про запобiгання та виявлення академiчного плагiату в Уманському державному педагогiчному унiверситетi iменi Павла Тичини, Законом України «Про авторське право i сумiжнi права», методичними рекомендацiї щодо дотримання принципiв академiчної доброчесностi на факультетi соцiальної та психологiчної освiти УДПУ iменi Павла Тичини.

**Критерії оцінювання результатів навчання
(знань, умінь, навичок та компетентностей)**

Оцінки	Теоретична підготовка	Практичні уміння і навички
Високий, А, 90 – 100, відмінно	Здобувач має глибокі, міцні і системні знання навчальної дисципліни, вміє синтезувати знання із окремих тем; використовує здобуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, здатний вирішувати проблемні питання. Відповідь Здобувача відрізняється точністю формулювань, логікою, системністю узагальненості знань.	Здобувач самостійно орієнтується в потоці інформації з дисципліни; здатний проаналізувати й узагальнити отриманий результат. При підготовці до практичних занять Здобувач дотримується всіх вимог, передбачених програмою курсу. Крім того, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати.
Вище середнього, середній В, С, 75 – 89; дуже добре, добре	Здобувач знає і може самостійно визначити основні ідеї і категорії навчальної дисципліни; може синтезувати знання із окремих тем, давати точні формулювання. Здобувач може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим.	Здобувач самостійно виконує завдання, передбачені програмою дисципліни, володіє базовими навичками обґрунтувати застосування основних положень курсу, пов'язати їх із власною дослідницькою та професійною діяльністю, але не завжди здатний провести аналіз і узагальнення результату. При виконанні завдань практичних занять Здобувач може самостійно виконати роботу в повному обсязі й зробити правильні висновки
Достатній, Д, Е, 61 – 74, задовільно, достатньо	Здобувач відтворює основні поняття і визначення курсу, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення навчальної дисципліни; допускає неточні і не повні відповіді, не чітко їх формулює, робить окремі помилки у відповіді, але може їх усунути під керівництвом викладача, недостатньо володіє термінологією.	Здобувач може виконувати найпростіші завдання, але не спроможний самостійно висвітлити загальні питання; робить висновки, але не розуміє як застосувати теоретичний матеріал у науково-дослідницькій та професійній діяльності.
Початковий, Fx, F 1 – 60, незадовільно	Відповідь здобувача при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями щодо курсу, який вивчається. У відповіді цілком відсутня самостійність. Здобувач знайомий лише з деякими основними поняттями та визначеннями курсу, з	Допускає істотні помилки, невпевнено, з великими утрудненнями виконує практичні завдання.

	допомогою викладача може сформулювати лише деякі основні положення.	
--	---	--

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Приклад для екзамену

Поточне оцінювання і самостійна робота										Модуль 2 ІНДЗ	Підсумковий контроль	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	15	10	100
5	5	10	10	10	5	5	5	10	10			

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
69–74	D		
60–68	E	задовільно	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Основна

1. Актуальні проблеми соціальної роботи з жінками : навчальний посібник для студентів спеціальностей 231 Соціальна робота та 232 Соціальне забезпечення (Галузь знань 23 Соціальна робота) / [уклад. : А. І. Войтовська, О. О. Кравченко]. Умань: Візаві, 2018. 230 с.

2. Жінки в історії соціальної роботи : колективна монографія / [Коляда Наталія, Кочубей Тетяна, Кравченко Оксана [та ін.] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, ф-т соц. та псих. освіти, каф. соц. педагогіки та соц. роботи, Гендерний центр. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. 252 с.

3. Жінки в історії професійної соціальної роботи: від ХІХ століття і до сьогодення : колективна монографія / [Н. М. Коляда, О. О. Кравченко, Т. Д. Кочубей [та ін.] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, ф-т соц. та псих. освіти, каф. соц. педагогіки та соц. роботи, Гендерний центр. Умань : ВПЦ «Візаві», 2022. 276 с.

4. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад. О. О. Кравченко, О. О. Матрос; МОН України, Уманський державний пед. ун-т ім. Павла Тичини. Вид. 3-є доповн. та переробл. Умань : Візаві, 2018. 185 с.

5. Теорія та історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад. О. О. Матрос; МОН України, Уманський державний пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань :

Допоміжна

1. Актуальні проблеми теорії та практики соціальної роботи : навч. посібник / [уклад. : О. О. Кравченко]. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 358 с.
2. Албул І.В. Історія педагогіки в персоналіях: Володимир Науменко (1852–1919): навчальний посібник. Умань, 2007. 196 с.
3. Андрусенко, О. В. Актуальність соціального виховання молоді у процесі демократизації українського суспільства. *Наше гасло*. 2004. № 1–2. С. 282–284.
4. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: навч. посіб / О.В. Безпалько. К: Логос, 2003. 134 с.
5. Гапон Ю.А. Соціально-педагогічні основи виховання у світлі результатів соціального дослідження. *Педагогіка і психологія*. 2005. № 1. С. 89–96.
6. Гапон Юрій. Попередні дані про вивчення впливу традицій на соціальне виховання особистості. *Рідна школа*. 2004. № 5. С. 18–21.
7. Гілевич, І. Зміст і завдання соціально-педагогічної стратегії виховання. *Виховна робота в школі*. 2007. № 1. С. 24–26.
8. Горілий А.Г. Історія соціальної роботи. Тернопіль: Астон, 2004. 174 с.
9. Дічек Н. П. До історії соціального виховання: школа радості Н. Шульмана і С. Рівеса (початок 20-х років ХХ ст.). *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2008. № 4.
10. Дічек Н. П. З історії соціального виховання: до започаткування в українському радянському шкільництві колективних форм організації життєдіяльності дітей. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2008. № 3.
11. Добрянський І. Громадська та приватна ініціатива в освіті дорослих: історико-педагогічний аспект. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2007. № 2. С. 95–99.
12. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. // ВВР України. – 2002. №7. Ст.50.
13. Історія соціальної роботи / Уклад. О.О. Кравченко, О.О. Матрос. Умань: Жовтий О.О., 2016. 68 с.
14. Коляда Н.М. Розвиток недільних шкіл в Україні: друга половина ХІХ – початок ХХ ст.: навч. посібник. К., 2007. 208 с.
15. Кравченко О.О. Пантелеймон Куліш. Життя, віддане просвітництву: монографія. Умань: РВЦ „Софія”, 2009. 336 с.
16. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, №254/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
17. Малько А. Рефлексія соціального виховання епохи античності: (культурно-історичний аспект). *Рідна школа*. 2001. № 10. С. 69–72.
18. Матрос О.О. Благодійна діяльність Івана Васильовича Лучицького як невід'ємна складова у розвитку соціальної роботи в Україні. *Наукові записки* / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В.В. Радул, Н. С. Савченко та ін. Випуск 150. Серія: Педагогічні науки. – Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. С. 159–164.
19. Матрос О.О. Громадсько-благодійна діяльність Марії Вікторівни Лучицької у кінці ХІХ на початку ХХ століття. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. Херсон, 2017. № 79. Том 3. С. 224–228.
20. Матрос О.О. Педагогічна та просвітницька діяльність Івана Васильовича Лучицького (1845-1918) : монографія. Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2016. 200 с.
21. Матрос О.О. Соціально-педагогічна та благодійна діяльність Марії Вікторівни Лучицької в кінці ХІХ – на початку ХХ століття. *Проблеми соціального виховання в педагогічній теорії і практиці України (20-ті – середина 30-тих років ХХ століття)* : колективна монографія / авт. кол.: І.В. Албул, Н.М. Коляда, О.О. Кравченко та ін. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. 406 с.
22. Матрос О.О. Марія Вікторівна Лучицька – благодійна діячка в історії

соціальної роботи в кінці XIX – на початку XX століття. *Жінки в історії соціальної роботи* : колективна монографія : / [Коляда Наталія, Кочубей Тетяна, Кравченко Оксана [та ін.]; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, ф-т соц. та псих. освіти, каф. соц. педагогіки та соц. роботи, Гендерний центр. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. 252 с.

23. Матрос О.О. Голда Меїр (1898-1978). *Жінки в історії професійної соціальної роботи: від XIX століття і до сьогодення* : колективна монографія / [Н. М. Коляда, О. О. Кравченко, Т. Д. Кочубей [та ін.]; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, ф-т соц. та псих. освіти, каф. соц. педагогіки та соц. роботи, Гендерний центр. Умань : ВПЦ «Візаві», 2022. С. 92–97. (276 с.)

24. Мельничук М. Виховний ідеал С. Русової. Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України: зб. наук. праць. Острогож, 1997. С. 137–144.

25. Науково-педагогічна спадщина Пантелеймона Куліша (вибрані твори) / [упор.: О.О. Кравченко]. – Умань: РВЦ „Софія”, 2008 208 с.

26. Педагогічно-просвітницька діяльність громадських організацій України (друга половина XIX – початок XX століття) : монографія \ авт. Кол.: І.В. Албул, О.О. Гоменюк, О.Д. Балдинюк, Л.Д. Березівська, О.М. Бойко, Г.В. Бондаренко, В.П. Ісаченко, Н.М. Коляда, О.О. Матрос, Ю.В. Підвальна, Н.С. Побірченко, І.Г. Резніченко, С.О. Роєнко, Л.В. Хоменко, О.М. Шевчук. Умань : ФОП Жовтий, 2015.

27. Петришен О. Г. Соціально-історичні та педагогічні чинники розвитку теорії і практики колективу у 20–30-х роках XX століття. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2008. № 3. С. 58–65.

28. Петрочко Ж. В. Конвенція ООН про права дитини як стратегія й тактика дій в інтересах дітей. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2009. № 4.

29. Побірченко Н.С. Питання національної освіти та виховання в діяльності українських Громад (друга половина XIX – початок XX століття): монографія. К.: Науковий світ, 2002. –331с.

30. Проблема соціалізації учнів у сучасній педагогічній теорії і практиці / Н.М. Завгородн. *Управління школою*. 2007. № 6. С. 2–8.

31. Рижанова А. Становлення вітчизняної теорії соціального виховання. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2008. № 1.

32. Русова С. Колись і тепер. Галичина / упоряд. З.І. Нагачевська. Івано-Франківськ, 1996. 16 с.

33. Сейко Наталія Андріївна. Доброчинність у сфері освіти (XIX – поч. XX ст.): Київський учбовий округ / Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І.Франка, 2006. 448с.

34. Середюк О. Родинне свято у соціальному вихованні учнів. Початкова школа. 2002. № 6. С. 10–11.

35. Сірополко Степан. Історія освіти в Україні. Київ: Наук. думка, 2001. 912 с.

36. Скуратівський В.А., Палій О.М. Основи соціальної політики: навч. посібник / Скуратівський В.А., Палій О.М. К.: МАУП, 2002. 200 с.

37. Соціально-психологічний театр «ПОЧУЙ! ПОБАЧ!» : навч. посіб. / [уклад.: Н. В. Вдовиченко, О. О. Кравченко, Н. В. Круглій та ін.]. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. 159 с.

38. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. Кн.1: навч. посібник / за ред. О.В. Сухомлинської. К.: Либідь, 2005.

39. Хархан Г. Д. Виховання сім'янина в педагогічній спадщині А. С. Макаренка. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2010. № 1.

14. Інформаційні ресурси

1. Науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/nmcspippo/golovna>
2. «Соціальний педагог в освіті». - Режим доступу: <https://sites.google.com/site/socialnijpedagogvosviti/>
3. Социальная педагогика / социальная работа. – Режим доступу: <http://socpedagogika.narod.ru/Index.html>
4. Социальная педагогика. – Режим доступу: <http://www.profile-edu.ru/socialnaya-pedagogika.html>